

Dlaczego Botswana przewyciężyła klątwę surowcową?

Problematyką niniejszej pracy jest klątwa surowcowa. Jest to zjawisko dotykające większość państw, które opierają swoją gospodarkę na surowcach mineralnych. Klątwa surowcowa doprowadza do sytuacji, w której państwa posiadające zasobne złoża surowców, rozwijają się wolniej niż państwa nieposiadające bogatej bazy surowcowej. Szczególnym przypadkiem możliwości rozwoju nieopierającego się o bazę surowcową są Chiny, stanowiące potęgę gospodarczą, podważającą pozycję USA. Pomimo zasobności państw Afryki Subsaharyjskiej w złoża ropy naftowej, diamentów, platyny i wielu innych surowców, państwa te niejednokrotnie należą do najslabiej rozwiniętych. Zjawisko klątwy surowcowej jest badane w szczególności przez ekonomistów, którzy próbują doszukiwać się przyczyn występowania zjawiska. Jeffrey Sachs oraz Andrew Warner na podstawie badań doszli do wniosku, że zasobna baza surowcowa doprowadza do efektu wypychania, polegającego na skupieniu się państwa na rozwoju przemysłu kosztem zaniedbania innych sektorów gospodarki.

Problematyka realizacji polityki państwa w zakresie zarządzania surowcami naturalnymi jest związana z wieloma wyzwaniami. Jednym z najważniejszych uwarunkowań są cykle koniunkturalne, wpływające na globalny popyt. Wahania koniunkturalne silnie oddziałują na zdolność nabywczą konsumentów, przez co najczęściej rezygnują z nabywania dóbr luksusowych. W czasach recesji, prawdopodobny jest scenariusz spadku popytu w szczególności na diamenty. Kryzysy ekonomiczne mogą także przyczynić się do wzrostu państw surowcowych, czego szczególnym przykładem był "szok naftowy". Wybicie cen ropy spowodowało wzrost przychodów bogatych w "czarne złoto" państw Półwyspu Arabskiego. Botswana jest jednym z wiodących producentów diamentów na świecie. Utrzymuje także dobrą pozycję w zakresie wydobycia węgla kamiennego i brunatnego. Co istotne, pomimo bogatych złóż surowców, Botswana jest jednym z nielicznych państw, które przewyciężyły

klątwe surowcową. Dzięki odpowiednim reformom gospodarczym Botswana utrzymywała ok. 9% przyrost gospodarczy w ciągu roku. Sytuacja ta była możliwa wyłącznie z uwagi na roztropną politykę w zakresie zarządzania surowcami naturalnymi.

Pomimo współczesnej pozycji, Botswana należała do jednych z biedniejszych państw Afryki. W 1966 roku PKB Botswany wynosiło 51,46 miliona dolarów; dla porównania, w roku 2018 PKB szacowane jest na 15,27 mld \$¹. Botswana utrzymywała jeden z najwyższych przyrostów gospodarczych aż do kryzysu w 2008 r. w wyniku czego spadł popyt na diamenty. W przeszłości Botswana była kolonią angielską. Botswanańscy posiadali tradycje demokratyczne, co skutkowało w późniejszej reformie ustrojowej. W 1966 r. Botswana uzyskała niepodległość od Wielkiej Brytanii. Prezydentem został Saretse Khama, który w 1961 r. Założył partię DPB (Demokratyczna Partia Botswany). Khama był znany w swoim państwie, ponieważ równoległe do wykształcenia, legitymizację społeczną opierał o wodzowską pozycję ojca. Jako pierwszy prezydent Botswany, musiał dokonać wielu reform. Miał świadomość z zależności od RPA, dlatego prowadził rozsądną politykę zagraniczną. Zachęcał do inwestycji zagranicznych spółek. W ramach polityki wewnętrznej, wprowadził rządy prawa, wolny rynek, sprzeciwiał się zróżnicowaniu plemiennemu. Reformy doprowadziły do stabilizacji w państwie oraz zjednoczenia społeczeństwa.

W 1967r. Spółka De Beers odkryła ogromne złoża diamentów wokół kopalni Orapa. Rząd Botswany natychmiast podpisał porozumienie z konsorcjum, na mocy którego utworzono spółkę górniczą (była to późniejsza Debswana). Później odkryto kolejne kopalnie, między innymi Jwaneng i Lethlakane. Orapa i Jwaneng są uznawane za jedne z najzasobniejszych kopalń, wydobywane są tam najwartościowsze diamenty. Diamenty pozwoliły na rozwój państwa, spółka De Beers budowała drogi, szpitale czy też szkoły. Dzięki temu, infrastruktura

¹ Dane dostępne na portalu Trading Economics, źródło: [://pl.tradingeconomics.com/Botswana/gdb](http://pl.tradingeconomics.com/Botswana/gdb)

jest na dobrym poziomie i nie ma problemów z transportem diamentów. Rząd Botswany dobrze zarządza diamentami, spółka Debswana w 50% jest własnością rządu, a w 50% spółki De Beers, co pokazuje jak dba się o zyski z minerałów, które stanowią główne źródło z handlu.

Botswana zachęca do inwestycji na swoim terytorium poprzez korzystny system podatkowy. Został on uchwalony w 1995 r. i umożliwił ustanowienie najniższych stawek podatkowych w Afryce. Ponadto Botswana wyróżnia się wskaźnikiem korupcji, który plasuje państwo na 24 miejscu na świecie. Co ciekawe, to prezydent Khama rozpoczął walkę z korupcją. Pracownicy kopalni diamentów są świadomi idei dobra wspólnego. Kradzieże diamentów zdarzają się niezwykle rzadko. W przypadku znalezienia diamentu, opłaca się go zwrócić, ponieważ można otrzymać 20% jego wartości. Botswana wyróżnia się niskimi podatkami oraz stabilnym systemem politycznym (od uzyskania niepodległości partia DPB jest u władzy, co prowadzi do stabilizacji). W krótkiej historii Botswany nie doszło do kryzysu demokracji. Dodatkowym atutem jest wolność gospodarcza oraz jeden z najwyższych ratingów kredytowych, zachęcający zagranicznych inwestorów. Nowe spółki próbują szukać złóż diamentów, ponieważ może być ich zdecydowanie więcej. Dochodzi również do sytuacji, że kopalnie stają się nieopłacalne (przypadek kopalni Ghaghoo, która aktualnie jest wystawiona na sprzedaż).

Botswana była w stanie przezwyciężyć klątwę surowcową dzięki odpowiedzialnym rządzącym, którzy skutecznie zarządzali państwem. System udogodnień w prowadzeniu działalności gospodarczej oraz stabilizacja systemu politycznego kreują Botswanę jako atrakcyjnego partnera gospodarczego. Jednakże, nie należy zapominać o poważnych problemach społeczeństwa botswańskiego, związanego z epidemią HIV i AIDS. Olbrzymie inwestycje w programy promujące profilaktykę najprawdopodobniej przyniosą pozytywne skutki. Kolejnym problemem, z którym boryka się Botswana są nierówności społeczne.

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Wrocław

Brak klasy średniej może spowodować wybuch konfliktu na tle ekonomicznym z uwagi na dysproporcje majątkowe. Rząd Botswany zdaje sobie sprawę, że diamenty mogą wyczerpać się za około 20 lat², co jest bardzo krótkim okresem. Władze podejmują kroki, które mają uatrakcyjnić Botswanę pod względem turystycznym i zreformować gospodarkę w oparciu o sektor usług. Dzięki kombinacji wyżej wymienionych czynników, Botswana może stać się półperyferium według teorii systemów Wallersteina wyróżniając się na tle dominujących na kontynencie afrykańskim państw peryferyjnych.

Źródła:

<https://www.jacekgniadek.com/perla-afryki/>

<https://pl.tradingeconomics.com/botswana/gdb>

www.signodiamonds.pl/18/informacje/3/19/

<https://pcsa.org.p>

² Artykuł Jacka Gniadka *Perła Afryki*, dostępny na witrynie Jacek Gniadek, źródło: <https://www.jacekgniadek.cccom/perla-afryki/>